

СЕЉАК.

ЛИСТ ЗА ПОЉЕ, КУЋУ И БАШТУ.

Издаје и уређује: Ђорђе Радич.

Издаје сваког 5-ог, 15-ог и 25-ог дана у месецу. — Цена му је: годишње 4 фор.,
полгодишње 2 фор., а на три месеца 1 фор. а. вред.

Кужне, приљепчиве болести говеђе.

Будући се ове болести све више и више распростиру, то ћемо ји овде описати, и лекове назначити, које би распрострањивање предупредило; јер кад се болест улеже, онда је све бадава!

Јошт до данас нисмо из Баната извјестија добили, каква је управо болест, јели „запалење беле цигерице“ или је „запалење слезине“, „трулеж уста“ или „рак у језику“.

Ми ћемо овде ове болести описати, а у прочем молимо да нам се из поуздана извора јави каква је болест.

Кужни ови и приљепчиви болести има четир: „Рак на језику“, „Трулеж уста“, „Запалење слезине“ и „Запалење беле цигерице“.

Ове две последње су сад највећма распрострањене, због тога ево њихови знакова и лека:

1.) Запалење беле цигерице.

Ова је болест после праве куге најстрашнија и најопаснија, јер кад кад читаве чорде утамани. Узроци су ове болести:

а.) Влажне и кишовите године; хрђаве, блатњаве и водене паше; трула и покварена рана; ниске и загушне штале; непрестана влажна магла, а особито устајана вода на паши, када је марва пити мора, која се струли и црвића којекакви напуни. Кад се дакле читава чорда на оваку стојећу бару натера, да жеђ своју загаси, то се онда бара узмути, и марва је принуђена ову с онаким гадом и блатом замућену воду пити, и тако се марва у утрушњости поквари и финије частице онда трнути почну.

б.) Приљепчивост.

По општем уверењу слаби марва кад на пашу иде, и кад кишовито време настане. Ово слабљење долази једно од уплива влажно-поднебија, а друго од брзо растле траве, која у себи јошт доста пићг нема. У таковим случајевима, треба марву преко ноћи код куће др

жати, и сувим а добрим је сеном ранити. Ово је за здравље врло нужно.

Подводне паше су највећи узроци ове болести. Нужно је дакле марву са такве ниске паше на више лежеће терати, а за предупредити болест, овај јим пра давати, који смо већ у прошлог броју навели, т. ј.

1	фунту	иђирота, (корена)
1	„	пелена, (лишће и стабло)
1	„	вратића, (лишће)
1	„	горке детелине, (лишће и цвет),
1	„	фење, (плод)

све ово у пра стући и са четир фунте соли помешати, и марви у води јутром два лота и у вече два лота давати.

Да би се у лекарници разумети могли ево:

Rp.

Kalmuswurzel.

Wermutskraut.

Rainfarnkraut.

Fieberklee.

Wachholderbeeren.

Von jeden ein Pfund; reibe alles zu feinen Pulver und vermische es mit 4 Pfund Kochsalz.

Sig. „По наредби“.

Но будући да се при влажном времену и сено и слама некако увлажи, уквари или уплесниви, то треба и ово посолити и тиме поправити. Најглавније је сад чиста вода.

За овим долазимо сада на знаке ове болести. Прво и прво се укаже неки мали кашаљ, док се болест већма неразвије. Кад се болест већма развије, приметићеш одма, да ти је крава засушила, глад изгубила, кашаљ ојачао, уздисај кратак и с овим се примјети дрктање бокова; метеш-ли длан на леву страну, мало ниже, то ћеш осетити куцање срца брже и крепчије нег обично, а од слабости се марвинче заноси.

Ова се болест овако лечити мора.

Обичној маленој крави, треба из врата пустити 2 фунте крви; великој крави или волу 3 фунте, и на обе стране прсију по једну одточницу (Fontanell) уметути. Поред свег овог треба давати сваки дан у трипут малој крави 2 лота, а великој или волу 3 лота у води растопљене салитре. Ако за три дана брзо куцање срца непусти и ако бокови непрестану дрктати, треба на ново крв из врата пустити.

Ако би ови горенаведени знаци престали, онда престаје унутрашње лечење, и у место тога долази:

по	фунте	вепровца (лишће и стабло)
”	”	пелена ” ”
”	”	горке детелине (лишће и цвет)
”	”	мацине траве (корен)
”	”	или одољен ”
”	”	иђирота (корен)
”	”	фење (плод)

Све у пра стући и сваки дан марви трипут с водом измешано дати; и то: малој крави сваки пут по 2 лота, а великој или волу 3 лота, докле год марвинче неоздрави. За лекарницу:

Rp.	1/2 Pfund	Wohlverleikraut
”	”	Wermuthskraut
”	”	Fieberklee
”	”	Baldrianwurzel
”	”	Kalmuswurzel
”	”	Wachholderbeeren.

Alles zu Pulver bereitet.

Sign. „По наредби.“

Рана мора по вољи марвинчета за време болести удешена бити, и тако се мора добро на то пазити, шта марва радо једе, кад јести почне: утопљене прекрупне, брашна, и мекиње јим се може у пиће помешати. Ако ли пак радије чисте воде успије, треба му само то дати. Треба увек таква марва пред собом једно аковче воде да има, да може пити, кад год хоће.

Сад марву ранити треба са добром сечком, прекрупом или што најрадије узједе.

Добро би било кад би поглавари општински одредили једну суму новаца на то, да ове праове набаве и сиротињи која ји није у стању кулити, раздели, јер код сиротиње обично прво се и прво болест ова изроди, а тиме ће себи и њима хаснити.

(Продужиће се.)

В о ђ е.

Познато је да се воће, које ће се за зиму оставити са дрва руком скидати, и лепо у камаре наслагано кући донети мора; сваки повређени комад мора се на страну оставити и што пре потрошити, јер ће иначе у гомили здраво повредити. Што се воће више од удара, гњечења и турања чува, тим је за остаљање способније. Најбоље је место за остаљање воћа, добар и сув подрум. Што је воздух у подруму чистији, ладнији и слободнији, тим се боље, у њему остављено воће одржи. Врло се добро воће и у коморама и собама оставља, и на следећи се начин најбоље од мраза чува: на патос или подножје, треба метути најмање једну стопу високо суве и добре сламе, најбоље зобне, на њу једно $\frac{1}{2}$ и $\frac{3}{4}$ стопе воћа, и то петељком горе. На ово дође на једно $\frac{1}{2}$ стопе сува сена, а на сено у ладну воду замочена и изцеђена пољава, која целу гомилу покривати мора. Како се ова пољава на ком месту осуши, треба је тако лагано водом опет пошкрупити. Фино воће треба одделити од обичног, јер радо свој леп и фини мирис губи, а мирис од другог хрђавијег воћа на себе прима.

Ш л и в е је најбоље остављати у бунар, и то овако: одкини гранчице које су плода најпуније са воћке, и обеси ји подубље у бунар, који се добро затворити може. Овај начин важи за свако оно воће, које се над водом добро држи.

Т р е ш њ е се најбоље одрже, кад ји при сувом времену сбереш и са петељкама у завежљај вежеш и на сув таван за кров обесиш; исто тако и вишње.

Ј а б у к е се на много начина добро одржати могу:

а.) Кад ји по редку у сандук метеш овако: један ред пилотине, пак на то један ред јабука, ал' тако да јабука јабуку недодирне, или уместо пилотине мекиње.

б.) Кад ји у рану туриш.

в.) Кад ји на свом сопственом сувом лишћу оставиш, исто тако и крушке, дакле јабуке на лишћу од јабуке, а крушке на лишћу од крушке метеш, ал' и онда се несмеју једно с другим додирнути.

У опште се мора при остаљању воћа пазити, да се воздух над њима што мање мења, јер иначе с овим мењањем воће труне. Из тог узрока је боље воће на ладно нег' на топло место оставити. Остаљено воће ваља сваки час пребирати и прегледати, да које није трунути почело, које тако уклонити треба, јер ово за кратко време и друго здраво поквари.

О болести свилени буба и о њиовим непријатељима.

а.) Б о л е с т и.

1. Сува болест или суша, хектика, (*die Schwindsucht*); ову болест добијају бубе од велике врућине при лежењу. У овој болести не једу ништа, зато слабо расту, силазе с кревета и скапавају.

2. Дебела болест рађа се од многог, или воденог или старог листа и рђавог испарења, особито у првом веку. Бубе у тој болести отичу, зноје се, позелене и цркавају.

3. Жутица, рађа се од нечистог влажног ваздуха и велике врућине. И у њој бубе отичу и пожуте. У овој болести прскају неки бубе и лист добрим старим вином, и посипају га ситно утученим и на често сито просејаним кречом или гипсом, и кажу, да се жутица с тим растерује. Но најбоље је средство чист ваздух. Наши људи употребљавају често и сирће, ал' овај господин, који је ово написао, каже, да се тога чувати ваља. Чистота ваздуха и кревета од почетка јошт добро набљудана чува ји од сваке белести.

4. Чмавање или непрестани сан, рађа се од влажне ране, поквареног ваздуха. У овој болести бубе дремају, ништа не једу суше се и кад поскапају, труну одма.

5. Кочија или трнило *Starrsucht*, рађа се од врелог и врло поквареног ваздуха, поквареног и прашног и ужеженог листа, од дуго непочишћеног ђубрета. У овој болести добијају неке црне пеге и цркавају. Ова је болест приљепчива, зато ји што брже покунити и побацати треба. Често се бубе и напрасном зимом покоче, но ово се може лако познати и престаје, кад се соба мало боље угреје.

6. Ведрина. *Durchsichtigkeit*, рађа се обично после четвртог свлачења од дуге глади и неуредне ране. Бубама се у овој болести трбу провиди; из њи капље жућкаст сок, мало једу и умиру. Ова се болест даје кадкад младим, здравим и меканим лишћем и слободним ваздухом излечити.

7. Грчење *das Schrumpfen*, рађа се од влажног и ладног ваздуха и од уједаца разни мушица, паукова, и пр. Бубе се у овој болести сасвим згрче и скупе, и скапавају.

8. Нејело или глад *Mangel an Fresslust*, узроци су ове болести или дуга ладноћа, или рђава рана, или нечист ваздух. У овом случају треба собу изветрити и два им листа дати; то јест воденог, и сувог мастног, пак који почну јести, онога се треба држати.

У Италији има још некаква болест буба, која се тек онда осети и позна, кад ји прилично поскапа. Ова болест не долази свагда, само се у 2—3 године појављује и то онде, гди се много буба рани. Зато

ћемо се, како од ове, тако и свију други најбоље чувати; ако као што сам већ казао, бубе и њиове кревете рафове и собе у чистоти држали, ако им свагда нуждну и саразмерну топлоту давали, и ако ји с добрим, чистим и здравим ваздухом разблажавали, прохлађавали и подкрепљавали будемо. Особито на кревете и рафове добро пазити треба, да не побуђаве, зато да се преко зиме на добром, чистом и сувом месту чувају. Нигда нетреба с ума сметнути, да рана и нега мора најбоља бити; лист добар, чист, сув и срчан: зато треба бубе често прегледати; треба како на њи, тако и на њиову нечистоту, на којој се по највише болести показују, добро пазити; ако се која болестна примети, таки је треба узети и бацити, да друге не отрује.

6.) Непријатељи буба.

1. Мишеви; који радо главе бубама одкидају, зато им треба све рупе добро запушити и при њима добре мишоловке наместити.

2. Мачке и вашке, које од соба, гди се бубе ране са свим одбити треба.

3. Сенице, врабци и ласте, које често многе бубе своим тичићама за рану носе.

4. Муве и осе, које радо јајца своја на њима носе и често ји штипају и узнемирују; зато, ако ји доста има, шибице с лепком око њи понаместити треба, и гњизда њиова око куће разорити.

5. Мрави, који се ноћу јатом довлаче; зато треба све мравњаке унаоколо истражити и разорити; а пред вече, кад већ пчеле престају летити, мало поташе, која се у апотеки купује, с медом и водом разтворити и пред мравњаке поставити.

Колико времена која од наши кућевни животиња носи, колико леже и кад баца или излеже?

Голубица	14	дана или	2	недеље.
Кокошка	21	дан	„ 3	„
Гуска	28	дана	„ 4	„
Мачка	56	„	„ 8	„
Кучка	63	„	„ 9	„
Крмача	120	„	„ 17	„
Овца и коза	154	„	„ 22	„
Крава	280—285	„	„ 39	„ и 6 дана.
Кобила	340	дана	„ 48	„ и 2 „

По овим може сваки себи израчунати, кад ћему која живина излећи и кад који скот бацити.

Да сачуваш ждребад од слепоће.

Млоге болести и невоље нападају на ждребад, а највећа је слепоћа. Многи ждребчићи и то управо они, од који се надамо најлепшим коњма, једу с таким полепом, да скоро очи избуље, и с тога ове ослабе и напослетку сасвим ослепе. Да ово зло препрече, дају економи ждребадма више сена, а мање зоби, јер мисле напротив, да је том злу зоб крива, да она има својства због којег ждребе ослепи. Но тиме није ждребету ни најмање поможено, него му се јошт одпомаже, јер оно треба кренке ране да може растити; а сено му је недаје, те се мора ждребе мучити жвакањем ове грубе ране. Одтуд се излежу многе друге болести, особито сипљајивост, за коју је доказано, да долази одтуда, што је ждребе премного сена јело. Свима овим невољама ћеш доскочити најсигурније, ако ждребадма олакшаш жвакање зоби, а то ћеш постићи, ако зоб ждребадма намењену оставиш у води преко ноћи, те ће до јутра одмекнути. Ово је средство свакојачко пробитачно. а не стоји трошка ни труда. У најзнаменитијим коњским заводима употребљавају га с добрим успјехом: зато би се овај поступак имао свуди и одма завести.

Gos. L.

Да коње од шуге излечиш.

Кад коњи шугу добију, а наши сељаци ји мажу са свачим, шта год чују, да тко каже да је добро.

Ево овде наводимо средства која су поуздана, јер су на искуству основана.

Узми дакле на 2 фунте воде 4 лота пепела, 2 лота живинске погани, и 1 лот јака дувана, скувај ово све заједно и мажи сваки дан по једанпут коња.

Или: 2 лота сумпора, један лот стипсе, 2 лота свињске масти и 2 лота терпентинска олаја. Кроз 4 дана мажи коња с овим, а после тога опери коња са јаком сапуњавицом. Изнутра га пак ваља лечити са праом од 5 лота сумпора и 10 лоти фење. Од овог пра ваља сваки дан трипут по једну кашику коњу у уста сасути; а болестне коње од здрави оделити ваља.

* Да добијеш велике краставце и тикве. Узми на једно аковче кишнице 2 лота бела витријола, изтуци 4 фунте костију у брашно, и 4 прегрши овчије балеге. Све ово у воду баци, једно два дана добро мешај, пак онда заливај кућице после заода сунца. Пре него што ћеш воде ове ззитити, опет добро измешај.

* Да кокоши боље носе. Подај им у сланој води натоњене елде.

* Кад неће кувана кава да ти се брзо разбистри, а ти замочи крпу у ладну воду, и обви суд, у којим је кава, одма ће талог сести и кава ће ти се разбистрити.

* Прље из свилени и вунени аљина, најбоље се изваде са бенцином, који се у лекарници добије. Будући да ово јако смрди, то треба аљину напоље изнети и мало прље овим уквасити.

Трговина.

П. Л.

Пешта	пожунац				Пешта	пожунац			
	по		до			по		до	
	фр.	н.	фр.	н.		фр.	н.	фр.	н.
Жито банатско	3	95	4	45	Проја	2	—	2	20
„ бачко	3	80	3	95	Пасуљ	—	—	—	—
„ потиско	4	15	4	45	Репица	8	20	8	30
Наполица	—	—	—	—	Новац.				
Раж	2	55	2	75	стоји у тргов				
Јечам	2	10	2	30	фр. н. фр. н.				
Зоб	1	45	1	60	Цесарски дукат	5	69	5	70
Кукуруз стари	—	—	—	—	Крунаш	16	40	16	45
„ нови	2	30	2	60	Сребро	117	75	118	25

Јавни писмоноша.

Честном господ. У. Л. пароху у В. Вашем сестрићу нисмо могли одговорити на његово писмо пре док нисмо поуздана извјестја и ми добили; сад је доцкан, а и неби му се исплатило. У особеном писму обширније.

Ученом господ. Ј. В. у С. Ове године нам није било могуће „Селачки календар“ издати; ал' на годину ако Бог да, гледаћемо на сваки начин. Што се пак другог у вашем писму тиче, ми вас молимо, да нам за идућу годину на руци будете, пак онда како Бог да.

Ученом госп. С. Б. у Вршац. Г. Пантићу у Павлиш послата је II. и III. четв., изволите дакле од њега још 2 фор. замолити.

Епископска књигопечатња у Новоме Саду.